

IN MEMORIAM MEVROUW EMMY MÁČELOVÁ-VAN DEN BROECKE

Op maandag 23 januari 2012 is op de leeftijd van 90 jaar Emmy Máčelová-van den Broecke overleden. Mevrouw Ems Máčelová heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de opbouw en ontwikkeling van de neerlandistiek in Tsjechië.

Ems Máčelová-van den Broecke werd op 30 maart 1921 in Aardenburg geboren, waar ze liefdevol werd opgevoed in de stimulerende omgeving van haar ouders en familie. Toen ze later terugblikte op haar eerste contact met het Tsjechisch en de Tsjechische Republiek, vertelde ze over een uitstapje naar de Zwitserse Alpen dat ze aan het begin van de dertiger jaren met haar oma had gemaakt. Ze leerden daar een fabrikant uit Příbram kennen en dit voor de Nederlanders moeilijk uitspreekbare woordje „Příbram“ bleef gedurende vele jaren de enige link met het land waar ze uiteindelijk meer dan 50 jaar van haar rijk gevulde leven zou doorbrengen.

Ems kwam in de lente van 1949 kort voor haar huwelijk met de architect Otakar Máčel in Brno wonen. Zij had zelf veel belangstelling voor binnenhuisarchitectuur en beschikte over het unieke talent om dingen in een breed spectrum te zien zonder de details uit het oog te verliezen. Dit vermogen is onmiskenbaar tot uiting gekomen tijdens haar werk bij de neerlandistiek in Brno.

Het Nederlands in Brno had van 1950 tot en met 1955 de status van hoofdvak. Ems Máčelová-van den Broecke raakte pas in de jaren 70 betrokken bij de neerlandistiek, die na een lange pauze weer vanaf het begin moest worden opgebouwd. Ze werkte in die tijd samen met Josef Skopal aan de samenstelling van het eerste Tsjechisch-Nederlandse woordenboek dat in het jaar 1990 gepubliceerd zou worden. In de tussentijd begon ze als externiste bij de germanistiek

te werken en zich in te spannen om van het Nederlands opnieuw een hoofdvak te maken.

Ze gaf les Nederlands en met een groep gevorderde studenten werkte ze aan de vertaling van het kinderboek *Wiplala* van de beroemde Nederlandse schrijfster Annie M.G. Schmidt, dat in 1999 in de boekvorm verscheen.

Het jaar 1997 vormde op meerdere vlakken een belangrijke mijlpaal in haar leven. Mede dankzij haar inzet kreeg het Nederlands in Brno opnieuw de status van een zelfstandig vak. In dat jaar verscheen tevens het leerboek *Učebnice nizozemštiny pro Čechy. Wegwijs worden in Nederlands* bij uitgeverij H&H dat ze samen met Dana Spěváková had samengesteld. Het leerboek bevat naast individuele lesonderdelen ook een bijlage met teksten over de Nederlandse cultuur en maatschappij. Deze samenwerking heeft verder geleid tot een tweede, volledig herwerkte versie van het Tsjechisch-Nederlands woordenboek (uitgeven in 2005 bij uitgeverij Leda). De zoon van Ems Máčelová-van den Broecke, Ton Máčel, heeft ook aan de nieuwe versie van het woordenboek meegewerkt. Hij zorgde o.a. voor de juridische terminologie in het woordenboek. Het woordenboek werd één jaar later met de eerste prijs van de *Jednota tlumočnicků a překladatelů* (de Vereniging van Tolken en Vertalers) bekroond als het Beste vertaalwoordenboek van het jaar 2006.

Naast pedagogische, lexicografische en andere publicatieactiviteiten nam Ems Máčelová-van den Broecke regelmatig deel aan conferenties. Haar lezing genaamd „Bespiegelingen rondom het overbrengen van humor in een vreemde taal“, die ze in 1994 hield op het colloquium “Der niederländische Sprachraum und Mitteleuropa” in Wenen was een groot succes. De keuze van het thema is veelzeggend.

Zowel in haar lezingen, colleges en artikelen als bij haar inspanningen om de neerlandistiek verder uit te bouwen, speelde haar unieke vermogen om mensen warm te maken en aan te sporen tot samenwerking een belangrijke rol.

Zijzelf was daarbij altijd bereid voorrang te geven aan anderen en haar eigen belangen aan de kant te schuiven. Zij liet zich leiden door haar visie: de brug die ze wilde bouwen tussen Tsjechië en Nederland.

Na de dood van haar man Otakar Máčel in 1997 bleef ze verder in Tsjechië om het werk aan haar woordenboek te voltooien. Pas in het jaar 2005, toen ze zeker wist dat haar werk klaar was en dat ze de neerlandistiek in Brno met een gerust hart kon achterlaten, verhuisde ze naar Den Haag om in de buurt van haar zonen te gaan wonen.

Ems werd terecht geëerd voor haar jarenlange inspanning voor het Nederlands. In het jaar 2001 werd ze benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Daarnaast zal ze blijven voortleven in de herinnering van vele mensen, haar studenten en collega's, die dankbaar en in groten getale mogen wandelen over de brug die zij heeft gebouwd.

Dana Spěváková, Marta Kostelecká

*Brief aan Koningin Beatrix
(bij haar staatsbezoek aan Tsjechië in maart 1992)*

*Reik je twee volken
elk een hand,
bouw je een brug
van land tot land.*

Als Nederlandse sta ik zelf al vele jaren op de brug tussen het vroegere Tsjecho-slowakije, nu Tsjechië, en Nederland. En met mij staat daar nog een groot aantal Nederlanders en Tsjechen, o.a. natuurlijk de andere mede-woordenboekmakers, de docenten, lectoren, tolken, vertalers en vertaalsters. Waarbij één vooral genoemd moet worden, Dr. Olga Krijtová, die zoveel boeken vertaalde! Wij allen bouwden en bouwen nog onafgebroken verder, met vele andere „bouwers“, deze brug tussen onze beide landen.

Er wordt aan verschillende banen van die brug hard gewerkt. We zien er een culturele weg, een zakelijke weg en nog andere brede banen. Maar er is ook een kleine strook vrij gemaakt voor een voetpad, dat wordt geplaveid met mooie vriendschapstegeles. Het is prachtig om te zien, hoe de mensen die elkaar hierlangs ontmoeten, de wederzijdse waarden leren kennen, begrijpen en zelfs vaak leren liefhebben. De waardevolle dingen van het andere eerst zo vreemde land. Zo verschillend van de eigen cultuur, eigen geschiedenis, eigen achtergronden.

Steeds méér zien we jongeren die wat aarzelend maar nieuwsgierig het „voetpad“ beginnen te betreden, zowel van Tsjechië uit als van Nederland. Wij ouderen - op de brug - moeten deze eerste stappen vreugdevol aanmoedigen en hen helpen waar mogelijk bij het overschrijden van drempels. Dat is dus allereerst de taal-drempel van de directe verbinding tussen beide landen, en niet meer via verwarrende „vreemde“ omwegen als enige mogelijkheid. Maar ook kunnen wij helpen bij het overschrijden van de grote onzichtbare „drempel-van-onbegrip“, ontstaan door vertekende beelden van elkaar, als achtergrond. Deze gevormd: door het uitgangspunt van eigen tradities, eigen gegroeide normen en logica's, en niet te vergeten hier: de jarenlange isolatie onder communistisch bewind. De openheid nu, met plotselinge directe ontmoetingen en gesprekken, gaf - vooral kort na de Fluwelen Revolutie - en geeft nog dikwijls ook veel misverstanden, waar ik als toeschouwer-in-het-midden nog al eens machteloos getuige van was.

Maar dit alles is in gunstige zin druk aan het veranderen, door groeiend begrip, door intensieve contacten.

Als men ruim 40 jaar als blijvend-Nederlandse in dit land heeft gewoond, juist in de moeilijkste jaren, dan heeft men ook veel meegemaakt, meebeleefd met het Tsjechische volk en met je gezin. Omdat de eigen aanpassing, 't groeiend begrip, óók stap voor stap moest gaan en het lukte toch ieder jaar even in Nederland „thuis“ te zijn, is het vanzelfsprekend dat je vanaf zo'n „middenplaats“ graag bereid bent de mensen hier en de mensen daar een helpende hand te reiken. Des te meer als je nu het geluk hebt een aantal zeer sympathieke talentvolle jonge mensen van nabij te kennen, die via de Nederlandse taal met ons land bevriend willen raken.

Ondanks mijn leeftijd, waarop anderen meestal reeds lang op hun lauweren rusten, hoop ik nog even verder te mogen mee-bouwen aan de brug tussen Tsjechië en Nederland. Jarenlang dacht ik: „Waar ben ik eigenlijk mee bezig?“ Nu weet ik dat het de moeite en de offers waard was. En dat geeft moed om door te gaan.

Voor alle mede-bouwers op elk gebied, veel succes gewenst!

Ems Máčelová-Van den Broecke

